SYNODE

Inmiddels hebben het bestuur en de staf van de KNR een plan ontworpen hoe de KNR in de eerste fase van het synodale proces aan de slag gaat. In januari starten we met een webinar met Myriam Wijlens, consultor van de Bisschoppensynode. Vervolgens zijn er in het voorjaar vier online meetings gepland voor religieuzen. Tijdens elke meeting worden een of twee thema's van de Synode behandeld. Data (onder voorbehoud): 7 en 22 februari en 10 en 30 maart. Telkens van 14.30 u. tot 16.15 u.

Alle gesprekken zullen worden samengevat in een werkdocument dat de basis zal vormen van de reactie van de religieuzen in Nederland die naar de Congregatie voor de Religieuzen wordt gestuurd. Deze zal besproken worden op een studiedag, die waarschijnlijk op 28 april gehouden zal worden.

Actuele informatie en exacte data vindt u op de website van de KNR in de agenda. Aanmelden voor de online-meetings of de studiedag kan via CPR@knr.nl

Alle informatie vanuit de KNR over de synode vindt u op www.knr.nl/synode

Gebed 'Wij staan voor U, Heilige Geest'

Om het synodale proces te begeleiden heeft het Secretariaat van de Bisschoppensynode het gebed Adsumus Sancte Spiritus verspreid, in een iets vereenvoudigde vorm zodat het goed bruikbaar is voor groepen en liturgische samenkomsten. Het is een oud gebed tot de Heilige Geest, dat wordt toegeschreven aan de heilige Isidorus van Sevilla (560 - 636) en dat in de loop van de eeuwen vaak is gebeden bij kerkelijke bijeenkomsten. Elke sessie van het Tweede Vaticaans Concilie begon met dit gebed.

Wij staan voor U, Heilige Geest, terwijl wij bijeenkomen in uw naam.
U alleen hebben wij om ons te geleiden,
maak dat U thuis bent in ons hart;
leer ons de weg die wij moeten volgen en hoe wij deze moeten gaan.

Wij zijn zwakke mensen en zondaars;
laat niet toe dat wij de wanorde bevorderen.
Laat onwetendheid ons niet op de verkeerde weg brengen,
noch partijdigheid ons handelen beïnvloeden.

Maak dat wij in U onze eenheid vinden,
opdat wij samen kunnen gaan naar het eeuwige leven
en ons niet verwijderen van de weg van de waarheid en van wat juist is.

Dat alles vragen wij U, die overal en in iedere tijd werkzaam bent,
in de gemeenschap van de Vader en de Zoon, in de eeuwen der eeuwen.

Amen

De Kerk van God wordt in synode bijeengeroepen

Een gesprek met Myriam Wijlens

Myriam Wijlens, Nederlands theologe en hoogleraar canoniek recht aan de Universiteit van Erfurt (Duitsland) is door Paus Franciscus tot 'consultor' van de Vaticaanse Bisschoppensynode benoemd. Op 7 september was zij een van de presentatoren van het voorbereidingsdocument van de bisschoppensynode over het thema: "Voor een Synodale Kerk: Gemeenschap, Participatie en Zending". Alle reden voor pater Stefan Tertünte scj om met haar in gesprek te gaan.

Professor Wijlens, mijn eerste vraag is een beetje persoonlijk... Hoe was het voor u, als vrouw, in de perszaal van het Vaticaan, om een document voor de Bisschoppensynode te presenteren?
Wat zo mooi was aan de presentatie, en wat ik echt waardeerde, was dat op het podium kardinaal Mario Grech er was, naast een bisschop en een zuster, resp. secretaris-generaal en ondersecretarissen van de bisschoppensynode, een priester en ik zelf als leek. Dus, op het podium was het Volk van God - in al zijn verscheidenheid - werkelijk vertegenwoordigd. Ik vond dat op zich al een teken dat de Kerk op weg is naar een andere manier van denken, en een andere manier van handelen. Het liet echt zien dat wij als Volk van God op weg zijn, op reis. Het liet zien dat het onderscheidingsproces dat we de afgelopen maanden hebben doorlopen, op zichzelf echt een synodaal proces is geweest. Voor mij was dat een prachtige ervaring van wat we gezamenlijk voorstelden en bespraken.

Wat is het doel van de synode en van haar proces?
Het is een soort dubbele taak. Het is een synode over synodevorming. Wat we doen is tegelijkertijd wat we willen ervaren. Waar we over nadenken, is wat de Heilige Vader wil dat de mensen ervaren. Waar gaat het allemaal over? Als je terugkijkt naar het tweede Vaticaanse Concilie, zien we dat paus Franciscus niet echt iets verandert, maar alleen het tweede Vaticaans Concilie verder implementeert. Dat besteedde veel aandacht aan de relatie tussen de paus en de bisschoppen. Dat was een overblijfsel van het eerste Vaticaanse Concilie, dat zich had geconcentreerd op het pausdom. Tijdens Vaticanum II beseften de bisschoppen echter ook dat zij een hoofdstuk moesten inlassen over 'het volk van God' dat moest voorafgaan aan het hoofdstuk over de hiërarchie. In dat hoofdstuk vind je wat alle gedoopten gemeen hebben en wordt zeer sterk de nadruk gelegd op de werking van de Heilige Geest in de gemeenschap.

Een ander belangrijk aspect voor het begrijpen van de huidige aandacht voor synodaliteit ligt in de veranderde leer van Vaticanum II over de openbaring, zoals uitgedrukt in de dogmatische constitutie 'Dei Verbum'. Vóór het concilie werd openbaring zeer sterk opgevat als een reeks leerstellingen die werden overgeleverd aan de mensen (leken) die ze uit het hoofd moesten leren. Vaticanum II legt uit dat God tot mannen en vrouwen spreekt als vrienden en onder hen leeft om met hen in gemeenschap te treden (DV 2). Openbaring is een ontmoeting van personen met God en vindt plaats in woorden en daden. De Heilige Geest leidt allen naar relatie en begrip. (DV 5). Van doorslaggevend belang is dat het Woord van God door allen wordt beluisterd en gehoord, ook door gewijde leden van het volk van God. Zo ontmoeten mensen God rechtstreeks. In het hele synodale proces wordt van ons verwacht: elkaar te helpen om te luisteren naar wat de Heilige Geest tot ieder en tot ons allen te zeggen heeft. Dit luisteren moet gebeuren zodat we een echte missionaire kerk kunnen zijn. Iedereen in dat proces, ongeacht plaats of status, is in staat om deze ontmoeting met God te hebben. Daarom moeten we naar elkaar luisteren, om te onderscheiden wat het Woord van God ons hier en nu zegt en dan te onderscheiden waar we vanaf hier naar toe moeten gaan.

SYNODE

Als ik naar u luister, lijkt het mij dat het meer gaat om geestelijke bekrachtiging en niet zozeer om structuren.
Ik denk inderdaad dat het zo is. De Paus zegt dat de Kerk toe is aan wat ik een 'bekering' zou willen noemen. De synode gaat niet over structuren, het gaat over het weerspiegelen van wie we zijn en waar we staan. We moeten onderscheid maken tussen 'synodaal' en 'vormen van synodaliteit'. Een synode is een institutie die uitdrukking geeft aan synodaal onderweg zijn: je trekt samen op en luistert naar elkaar. Maar synodaliteit kan zich ook in andere processen ontvouwen. In het religieuze leven heb je een vorm van synodaliteit zonder ooit een synode te houden. Synodaliteit heeft veel te maken met samen op weg zijn en naar elkaar luisteren, gemeenschap vinden.

Kunt u kort de grote stappen van het proces van de synode schetsen, die vrij ongebruikelijk zijn?
Het voorbereidend document van de synode gebruikt ook de terminologie "Synode van de gehele Kerk". Het gaat dus niet alleen om de bisschoppensynode. Bovendien, als je naar het document kijkt, heeft het een logo dat zegt: "Synode 2021-2023". Het is dus niet alleen een bisschoppensynode van 2023, maar het is een synode van de gehele Kerk en het document gebruikt de terminologie van "de vergadering van bisschoppen die in 2023 zal bijeenkomen binnen de synode van de gehele Kerk". Dat is nieuw, maar het is allemaal in lijn met Vaticanum II. Het proces is dus zeer uniek. Het luisteren van de hele Kerk is geen voorbereidende zaak, maar maakt deel uit van het gehele proces.
We hadden de neiging om heel erg naar en vanuit de hele Kerk te kijken, maar nu wordt er meer gewicht gegeven aan de plaatselijke kerk, aan de bisdommen, en dus aan de verscheidenheid, en aan de culturele aspecten in die plaatselijke kerken. Mensen binnen het religieuze leven zijn daar wat meer aan gewend, omdat ze soms provincies hebben in alle delen van de wereld. Wat nu dus voor iedereen noodzakelijk is, is te leren luisteren naar deze verschillende stemmen en te onderscheiden wat we samen horen en moeten doen. De bisschoppen wordt gevraagd niet alleen te luisteren naar mensen met wie zij altijd in gesprek zijn, maar ook naar de mensen in de marge. Vervolgens zullen de bisschoppenconferenties zich beraden over wat ze gehoord hebben. Met deze rapportages gaat het secretariaat van de synode in Rome een ander document schrijven dat naar de continentale structuren zal gaan. Deze instellingen erbij te betrekken is nieuw in het synodale proces. Met de resultaten van die continentale onderscheidingsprocessen zal het secretariaat van de synode het document schrijven voor de bisschoppenvergadering van de synode in 2023.

Religieuzen zouden kunnen zeggen dat ze al synodale structuren hebben. Waarom zouden ze geïnteresseerd zijn in dit proces?
Ik denk dat religieuzen voor een bijzondere uitdaging staan. Vanuit mijn betrokkenheid denk ik dat een van de grote uitdagingen voor een aantal religieuze instituten is of ze echt in staat zijn te luisteren naar mensen van andere culturen, zelfs binnen hun eigen religieuze gemeenschappen. Hoe dominant is de Europese cultuur in veel religieuze gemeenschappen? Als ze luisteren, moeten ze verschillende culturen en vooroordelen tussen culturen erkennen, ook die van henzelf. Hoe kunnen ze echt luisteren, hoe kunnen ze zich echt engageren? Ik denk dat dit een uitdaging is, net als het leven in gemeenschap onder één dak. Leef je samen of slechts naast elkaar? Hoe ga je als priester-religieus om met dat luisteren in je parochie? Hoe luister je naar minderheden, naar vrouwen? En voor instituten met scholen of in het jongerenwerk, hoe luister je naar de kinderen? Zij zijn immers niet alleen ontvangers, maar spelen daar de hoofdrol."

> "De grote uitdaging voor religieuze instituten is of ze echt in staat zijn om te luisteren..."

Synodaliteit gaat dus niet alleen over structuren, het is niet genoeg om een kapittel te hebben en om verkiezingen te houden; er moet ook een vermogen zijn om naar elkaar te luisteren en naar anderen binnen en buiten de congregatie. En dat kan een bijzondere uitdaging zijn voor mannelijke priesterlijke congregaties die - op bepaalde momenten - mannen in machtsposities hebben, althans in parochies en andere katholieke instituten.
Dat is natuurlijk een kwestie van hoe je je bewust wordt van wat je aan het doen bent. Eén ding is als je in je gemeenschap bent, maar een ander ding is als je je priesterlijk ambt uitoefent. Bij dat laatste betekent het mensen stem geven en hen in staat stellen te spreken. Ik denk dat de religieuzen een speciale taak hebben. Daar ben ik diep van overtuigd in onze Kerk. Het zijn niet alleen de bisdommen, de bisschoppelijke structuren. Zou het niet prachtig zijn als we aan het einde van het proces zouden kunnen zeggen dat de religieuzen degenen waren die een bijzondere bijdrage hebben geleverd, omdat zij deze ervaring hebben ingebracht in het leerproces? Maar ook zijn religieuzen zich er misschien beter van bewust dan anderen dat samen onderscheiden tijd kost. Dat er tegenstrijdige opvattingen kunnen zijn die tot grote spanningen leiden. De vraag is dus: wat kunnen wij van religieuzen leren bij het oplossen van de spanningen die in een proces van onderscheiding ontstaan?
Sommige religieuzen zouden kunnen denken: wij hebben onze synodale bijeenkomsten al binnen ons religieus gemeenschapsleven. En toch kunnen er vragen opkomen. Zegt de provinciaal of de overste van het huis: 'Dit is er aan de hand,' of vraagt zij/hij: 'Heeft u zorgen?' Wie bepaalt wat er op de agenda komt? En vervolgens hoe zorgen we dat ieders stem gehoord wordt?
Een ander aspect naast het luisteren betreft hoe leiders zich verantwoorden. Er is niets frustrerender dan dat mensen hun mening gevraagd wordt en dat leiders vervolgens alles op hun eigen manier doen, of dat leiders niet uitvoeren wat de groep uiteindelijk heeft besloten. De religieuzen mogen zich aangemoedigd voelen om te spreken over de goede ervaringen, maar ook over de uitdagingen die daarbij komen kijken. Laat de religieuzen niet wachten tot ze gevraagd worden, maar laat ze spreken en delen! Ze hebben iets te bieden in dit synodaal proces!

Er zijn al veel verschillende ervaringen in de universele Kerk met synoden, met concilies. Is dit niet een erg ingewikkelde manier voor een synode, met het risico dat de nationale kerken extra belast worden, om van de ene bijeenkomst naar de andere te gaan?
Ik denk dat paus Franciscus deze hele synodale weg al in 2015 heeft ingezet, toen hij vijftig jaar na de instelling van bisschoppensynodes erover nadacht. Sommige kerken zijn al begonnen met het bewandelen van de weg van synodaliteit. Bijvoorbeeld de kerk in Duitsland en Australië. De kerk in Ierland begint aan een synode voor het hele land. In deze drie landen zijn deze processen op gang gekomen als reactie op de crisis van seksueel misbruik. Zij werden zich ervan bewust dat er systeem gebonden problemen zijn en dat zij niet zomaar kunnen doorgaan, maar een nieuw patroon van interactie en besluitvorming moeten vinden. De kerkelijke cultuur moet veranderen. Er moet een nieuwe weg worden gevonden. Het vinden van deze nieuwe weg is niet alleen de taak van de clerus. Het moet gebeuren door alle gelovigen bij het proces te betrekken. We moeten in gedachten houden: wanneer de synode in 2023 wordt afgesloten, zal het proces om een synodale Kerk te worden niet eindigen. Ik ben er zeker van dat het daarna door moet gaan en wortels moet krijgen in de kerken.
Op veel plaatsen is geen diocesane of parochiële pastorale raad ingesteld. Kerkrechterlijk gezien is het ook niet verplicht. Maar bisschoppen en priesters die begrijpen dat de Heilige Geest niet alleen bij hen is, maar dat door het doopsel en vormsel allen de heilige Geest hebben ontvangen en dat er verschillende charismatische gaven in de kerk zijn, weten dat deze raden een manier zijn om met de gemeenschap te onderscheiden waarheen de Geest zo'n gemeenschap zou kunnen leiden.

De bisschoppen zullen aan het eind van de synode in 2023 hun conclusies aan de paus geven en hij zal een document voor de hele Kerk opstellen. Wat is uw droom dat op dat moment het resultaat is?
Dat doet me denken aan het tweede Vaticaans Concilie. Ook daar waren de verwachtingen vooraf waarschijnlijk heel anders dan het uiteindelijke resultaat. Het was het werk van de Heilige Geest dat het concilie ertoe bracht een nieuw inzicht te ontwikkelen en te verwoorden. De Heilige Geest leidde dat hele proces. Het zou gevaarlijk zijn om nu al te voorspellen wat er zal komen uit het proces van onderscheiding dat we nu pas beginnen in alle plaatselijke kerken over de hele wereld. Wij moeten openstaan voor wat op ons pad kan komen en ons daardoor laten raken. In Afrika, Azië en Zuid-Amerika zie ik veel enthousiasme, Europa zou geïnspireerd kunnen worden door de gaven die de Geest ons via deze continenten schenkt.

PATER STEFAN TERTÜNTE SCJ, VERTALING SIMON EVERS
bron: website van de Priesters van het Heilig Hart van Jezus

Professor Myriam Wijlens is geboren in Nederland. Zij studeerde kerkelijk recht in Ottawa, Canada. Momenteel doceert zij Kerkelijk Recht aan de Universiteit van Erfurt, in Duitsland. In 2018 benoemde paus Franciscus haar tot lid van de Pauselijke Commissie voor de Bescherming van Minderjarigen. Zij heeft veel ervaring met moeilijke kwesties over misbruik van minderjarigen en kwetsbare volwassenen in de katholieke kerk. Dit jaar benoemde paus Franciscus professor Wijlens tot consulent, of adviseur, van de Synode van Bisschoppen

Dit artikel is een ingekorte versie van het interview. Het hele interview is te lezen op www.knr.nl/synode of op te vragen bij het secretariaat KNR: secretariaat@knr.nl

Agenda

2022

13 januari:	Webinar Synode met Myriam Wijlens, ONLINE
4 februari:	Dag voor jonge religieuzen, NADER TE BEPALEN
7 februari:	eerste bijeenkomst Synode, ONLINE
22 februari:	tweede bijeenkomst Synode, ONLINE
10 maart:	derde bijeenkomst Synode, ONLINE
30 maart:	vierde bijeenkomst Synode, ONLINE
18 april:	studiedag Synode, NADER BEPALEN
22 april:	Atelierdag, NADER TE BEPALEN
8 mei:	Roepingenzondag, LANDELIJK
15 mei	Open Kloosterdag, LANDELIJK
21 oktober:	Atelierdag, NADER TE BEPALEN
9 juni:	AV, 's-HERTOGENBOSCH
17 november	AV, 's-HERTOGENBOSCH

Ga voor ons uit,
Gij die onze toekomst zijt.
Laat ons nieuwe wegen zoeken
En met elkander stand houden
In alle onzekerheid.
Maar geef ons de zekerheid
Dat ook vandaag uw kracht werkzaam is
En dat gij voortdurend de wereld vernieuwt
Door Christus onze heer

Frans Cromphout sj
Uit: Van Allerheiligen tot Kerstmis